

описанию направлений и содержания коррекционно-логопедической работы, обоснованию необходимости вовлечения в этот процесс преподавателей иностранного языка, в частности, французского, а также родителей. Значительное внимание уделяется приёмам работы с детьми младшего школьного возраста по преодолению у них дислексии. В статье представлен опыт взаимодействия логопеда и учителей французского языка в преодолении дислексии у детей, проанализирован опыт экспериментальной работы, проводимой в этом направлении в одной из гимназий Санкт-Петербурга. Перечислены факторы, влияющие на устранение специфических расстройств чтения (дислексии), представлены конкретные методические рекомендации по преодолению данного расстройства. В заключении статьи обозначены перспективы работы в данном направлении. Такой подход может быть интересен специалистам, работающим с детьми, страдающими дислексией, в частности, логопедам, учителям русского языка и литературы, преподавателям иностранного языка.

Ключевые слова: дислексия, специфические расстройства чтения, комплексный подход, логопедическая работа, углубленное изучение французского языка, обучение иностранному языку детей с дислексией.

Kitaeva N.N. Nikolaeva, I.A Ways of overcoming dyslexia in students' classes of primary schools with in-depth study of foreign languages

The article is devoted to the problem of optimization of correctional and educational work on the elimination of dyslexia in children of primary school age enrolled in schools with profound studying of foreign languages. This problem is poorly understood and requires further consideration. The main content of the article is the revelation of the essence of the basic principles of speech therapy to eliminate dyslexia in the conditions of the learning of several languages, the description of the directions and content of corrective work, the justification of the necessity to involve in the process of teaching of foreign languages, particularly French, as well as parents. Considerable attention is paid to methods of work with children of school age on overcoming of dyslexia. The article presents the experience of interaction of a speech therapist and a teacher of the French language overcoming dyslexia in children, analyzed the experience of the experimental work carried out in this direction in one of the grammar schools of St. Petersburg. Following factors affect the elimination of specific disorders reading (dyslexia), presented the specific methodological recommendations for overcoming the disorder. In conclusion of this article outlining perspectives for the work in this direction. This approach may be of interest to specialists working with children suffering from dyslexia, in particular, speech therapists, teachers of Russian language and literature, foreign language teachers.

Keywords: dyslexia, specific developmental reading, comprehensive momentum, logopedic work, in-depth study of the French language, learning foreign to the classical language of dyslexic children.

Стаття надійшла до редакції 08.11.2013 р.

Статтю прийнято до друку 10.11. 2013 р.

Рецензент: д.п.н., проф. Миссуловин Л.Я.

УДК 376-056.264(477)(091)«08/15»

ПЕРШІ ЗГАДКИ ПРО ЗАЇКАННЯ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ НА РУСІ (ІХ — XVI СТ.)

Козинець О.В.

Мовлення дитини вразливе до різних як позитивних, так і негативних впливів, які стимулюють його чи розвивають. Неприятливі стресові ситуації, різні захворювання нервової системи, приклади неправильного мовлення в сім'ї чи оточенні дитини тим швидше порушують мовленнєву функцію, чим молодшим за віком вона є, чим більш яскраво виражене соматичне ослаблення чи її душевна вразливість. Перераховані причини найчастіше викликають таке порушення мовлення, яке проявляється у дітей у вигляді заїкання.

Заїкання, як одне з розладів мовлення, було відомо вже в глибоку давнину. Зрозуміло, що література з даного питання досить різноманітна. Проте, погляди щодо цього вкрай важкого порушення ще настільки мало з'ясовані і часто різко розходяться між собою, що навіть висвітлення думок різних авторів не завжди дає повне уявлення про різнобічність цієї проблеми.

Сьогодні констатувати можна те, що заїкання – це хвороба всієї нервової системи, яка потребує комплексного підходу до виправлення цього порушення. Однак щоб дійти до таких, здавалось би в наш час досить зрозумілих висновків, минуло чимало часу і було проведено багато наукових досліджень, перш ніж проблема заїкання набула того стану, в якому вона знаходиться зараз.

Заїкання – це порушення темпу, ритму та плавності мовлення внаслідок судомного скорочення різних груп м'язів, що утворюють звукове оформлення мовлення (експресивне мовлення) [3]. Його причинами часто є переляк, перенапруження мовленнєвої функції в результаті невротичного зриву. В історії хвороби у індивідів, що страждають заїканням можуть мати місце спадкова схильність (заїкання чи схильність до невротичних реакцій на ситуації у батьків, недорікуватість, швидке мовлення); недостатність нервових механізмів, що беруть участь у регуляції мовленнєвої діяльності внаслідок органічних уражень центральної нервової системи (травматичних та інших), психічні захворювання, психопатії. Існує також механізм наслідування, коли при становленні мовлення дитина спілкується з дітьми або дорослими, що заїкаються, та автоматично копіює їхнє мовлення [4].

Починаючи зі стародавніх часів, порушеннями мовлення, зокрема і лікуванням заїкання, займалася класична антична медицина, а за нею і середньовічна, вбачаючи причину хвороб мовлення то в ураженнях мозку, то в анатомічних розладах органів артикуляції. Причому сутність хвороби була, за уявленнями тих часів, в суто механічних причинах [5]. Хоча й не дивно, адже філософія тоді існувала окремо і вчення про душу було поза компетенцією медиків. А перед тогочасними лікарями стояло непросте завдання: виправляти порушення мовлення та вчити плавності мовлення. Пацієнти чекали миттєвого результату і свідомо були згодні навіть на болісні хірургічні втручання, аби повернути собі гарну вимову та говорити плавно. Однак заїкання продовжувало залишатися непростю хворобою.

У Візантії теж збереглися деякі елементи античної культури. В період Хрестових походів, завдяки спілкуванню Сходу й Заходу, частина культурних та медичних надбань стала відомою і Західній Європі. Згодом ця культура й інші суспільні надбання проникли згодом і в Древню Русь (в XV ст.) [2].

Однак починаючи з XV ст. аж до IX ст. не вдається знайти вагомих матеріалів, які б описували як лікувалися мовленнєві порушення, і заїкання зокрема, на Русі. Причиною тому, можливо, є те, що часті напади на Русь монголо-татарського іґа, печенігів, половців, шведських феодалів та інших, а крім того ще й повальні епідемії вели до масштабного знищення та занепаду накоплених культурних, медичних та духовних цінностей.

Та наприкінці IX – на початку X століття на Русі відбувається перехід від язичництва до християнства. З цим переходом пов'язаний розвиток християнської писемності, розвивається древньоруська та перекладна література [5].

Тож складні та суворі умови життя наших предків послужили причиною тому, що літературні пам'ятки Русі до XVIII ст. майже не збереглися. І про уявлення давніх слов'ян про мовленнєві розлади та прийоми їх подолання можна судити лише за матеріалами вивчення та аналізу збережених літописів, словників, прислів'їв, приказок, повір'їв, травників.

У давньоруській мові існував цілий ряд назв-визначень, які характеризували порушення мовлення [5, С.63]:

- Язикоблезніє – хвороби мовлення, комплекс різних мовленнєвих порушень.
- Косноглаголівий, косноязычен (недорікуватий) – той, який повільно говорить, наче через силу. Косний – значило повільний («Косноязычен аз есмь»).
- Мудьногласний, мудьноязычний – те ж саме, що й недорікуватий.
- Гугнівий – невиразний, важкий у мовленні, той, який говорить під носа. Гугніти – значило шепотіти («И ясн будет язык гугнивых», «Отверзшему уста гугнивому», «Купина бо показа мудьноязычному и гугнивому Моисеови»).
- Фофлівий – значило шепелявий.
- Боблівий, травлівий, флекавий – йшлося про порушення темпу й ритму мовлення («Он же травлив, он же флекав, гугнив же паки другый, к сим же ин заяклив, боблив же есть другый и фофлет и момлет паки ин»).
- Заякливий, медленноязычен – значить заїкається («Заякливо бо, рече, есьм и медленноязычен»).
- Неморочевий, немоватий – мається на увазі неясне мовлення, вимова, дитячий лепет («детское немование»).

Це далеко не весь перелік назв, які використовували наші древньоруські предки. Ми обрали лише ті, які в більшій мірі дотичні до проблеми заїкання. Однак ще варто наголосити, що в ті часи терміни-визначення порушення мовлення створювалися або за описовою ознакою («язикоблезність», «косноглаголівий», «недорікуватий», «мудьногласний» тощо), або по співзвучності з дефектом («заякливий», «гугнявий», «німий») [1].

Таким чином, можна сказати, що у стародавніх слов'ян загальноприйнятого і чіткого розмежування різних дефектів мовлення не було. Між тим, помітно те, що стародавні слов'яни все ж розрізняли порушення мовлення й слуху (німі й глухі), недоліки звуковимови (недорікуватість, травливий, фофливий), недоліки голосу (гугнявий), недоліки темпу і плавності мови (заякливий), недоліки фразового мовлення (німота, гугнявість).

Описовий та звуконаслідувальний принципи створення термінів-визначень збереглися в народі і в пізніший час. З'явилися такі слова-терміни [2] як «алалика», «лалика», «барма», «ерготанье», «картавість» (для позначення недоліків вимови сонорів р, л.); «музюкать», «пришептувати», «шепеляння», «свіблость», «сюсюкання» (для позначення недоліків шиплячих і свистячих звуків); «вовча паша», «заяча губа» (для позначення незрощення, ринолалії); «безгласіє», «беззвуччіє», «бубоніти», «гугнявий», «гундосить», «гнусливий», «нюгандать», «сіпота», «сап», «хрипота» (для позначення недоліків голосу, носового відтінку вимови). У цілому невиразне, нерозбірливе, змазане та неясне мовлення позначалося цілим рядом визначень: «німий алабор», «барабошить», «без'язиччя», «бекання», «блебетать», «бурмотіти», «буркать», «варнякати», «качкати», «кубякать» тощо.

При вивченні ставлення давніх слов'ян до проявів дефектів мовлення, важливо також згадати про

прислів'я та прикази древньоруського народу, керуючись тою думкою, що прислів'я та приказки були і є одним з найдавніших видів народної творчості.

У той час про артикуляцію говорили так [5]: «У нього губа, як халява у чобота». «Говори доладно, коли язик підвішений ладно». «Великий язик у корови, та говорити не допомагає». «Сказав би і віл, але язик, як кіл». «Прожуй слово – тоді вимовиш».

Про темп і плавність мови (квапливість, сповільненість, запинки та заїкання): «Говорити – не працювати, поспішати не треба». «Каже, рівно як в стінку горох сипле». «Каже, як спить». «Каже, наче три дні хліба не їв». «Від його слівця не дочекаєшся кінця». «Каже – що родить». «Слово за словом в перебій іде». «Що не слово – то гиря». «Краще ногою спіткнутися, ніж язиком». «Стій – не хитайся, ходи – не спотикайся, говори – не затинайся». «Поквапити заїку – нічого не зрозуміти».

Таким чином, у прислів'ях та приказках руського народу не відображена та широта термінів-визначень, які характеризують порушення мовлення, про які було сказано вище і які зустрічалися в словниках того часу. Можливо, одна з причин тому, що стародавні слов'яни відносили мовленнєві дефекти до числа хвороб, які вражають людину. А, як відомо, сміятися над хворою людиною вважалося справою грішною чи блюзнірською [2].

На те, що стародавні слов'яни розуміли мовленнєві порушення як хворобу чи недуг, послані на людину вищими або темними силами, вказують й інші джерела. Наприклад, у другому заговорі Ісуса Христа є своєрідний діалог, який відбувся між Ісусом і Недугом.

Ісус запитує: «Куди йдеш, Недуг?» А той відповідає: «Іду, Пане, на людину, хворість і хвороби їй несучу...». І далі перераховує їх: «...переломити щелепи, поранити зуби, оглушити вуха, засліпити очі, гугнявить наслати, викривити уста, розслабити язик, наслати спотикання язикові» тощо [5].

У «Домострої» (XVI ст.) в главі 8 «Како врачеватися христіанам отъ болезней и отъ всякихъ скорбей...» в ряді перерахованих хвороб, що за гріхи людські Бог посилає на людей для залякування і покарання, фігурують глухота, німота, недорікуватість, заїкання, гній, сухоти, зубний біль, грижа, тощо [2].

Убачаючи в хворобах та недугах прояв якихось вищих або темних сил, стародавні слов'яни лікування цих недуг також пов'язували з різними забобонами, обрядовими ритуалами, заклинаннями, знахарством, з прийомами народної медицини. Звідти дійшли й до нашого часу такі вирази: «вселився злий дух», «щоб не наврочили», «від порчі», «накликати біду», «кара Божа» тощо. Проти злих духів порчі, наговорів використовувалися «чарівні слова», обкурювання, амулети, талісмани, «відписування письменами». Для цього застосовувалися підвіски на клаптику папірця з абракадаброю, обмірювання ниткою, зав'язування нитки на пальці для лікування. Заїкання лікувалося теж такими методами.

Великі надії покладалися на так звані лікувальні молитви [5]. У цих молитвах також можна знайти згадки і про мовленнєві розлади. Наприклад, в «Молитві Іоанна Златоуста від всіляких недугів» говориться буквально наступне: «Господи, зними недугу і всяку хворобу у цієї людини, раба твого (ім'я) з голови і волосся, з вуст, зубів, носа, язика та під'язиччя, гортані та голосу...».

Як бачимо, розуміння сутності хвороб та недуг, у тому числі й мовленнєвих розладів та прийомів їх подолання, було спочатку тісно пов'язане у слов'ян з забобонами, повір'ями та обрядовими ритуалами. Це було, у свою чергу, відображенням ще тих далеких часів, коли всі явища об'єктивного світу представлялися людям в людських образах, тобто наділялися людськими властивостями. Тож перші спроби пояснити сутність хвороб таким чином – закономірний продукт розвитку людського суспільства.

Однак з посиленням державної потужності Київської Русі, а згодом уже й Московської держави після повалення монголо-татарського ярма та розвиток культурних зв'язків з іншими державами (насамперед з Візантією, Арабськими халіфатами) сприяли накопиченню і вдосконаленню знань як з медицини, так і з культури [5]. Все це вплинуло на привнесення нових поглядів на лікування порушень мовлення.

У травниках, лікарських порадиниках, які в більшості своїй є компіляціями перекладних творів Гіппократа, Аристотеля, Галена, Авіценни, знаходять відображення погляди цих лікарів і на розлади мовлення та засоби їх подолання. На думку М. Лахтіна [2], більшість лікарських порадиників-травників є продуктами колективної творчості. Вони перекочували з країни в країну, перекладалися з однієї мови на іншу, доповнювалися і змінювалися. Ці рукописні лікарські порадиники відрізняються дуже широким і строкатим змістом. Вони не обмежуються переліком тілесних хвороб з описом ліків від них, а стосуються майже всіх випадків людського життя.

У різних схожих посібниках є численні вказівки на те, як слід лікувати розлади слуху, голосу, німоту, заїкання [2, 5]. Для прикладу, при заїканні рекомендувалося вживати персики і шавлію. Крім того, якщо заїкання виникло від переляку, радилося налякати людину вдруге штучно і при тому так, щоб переляк на цей раз уже супроводжувався радістю. Але крім переляку, доцільно привчити хворого до протяжної співучої вимови або змушувати його повторювати різного роду тарабарщину. Якщо ж хвороба виникла через приростання язика, то його треба трохи підрізати.

Є й інший погляд [3] на лікування заїкання: воно полягає в штучному управлінні волею хворого при вимові слів, тобто він завжди повинен намагатися вимовляти слова повільно і окремо. Якщо ж цим способом мета не досягається, в такому випадку використовуються різні механічні засоби, які перешкоджають зайвому швидкому руху язика.

Оцінюючи в цілому практичну значимість рекомендацій лікарських порадників, травників, М. Лахтін зазначав, що «поряд з небагатьма, дійсно корисними відомостями, в них багато забобонних пережитків і слідів грубого невігластва» [2, С. 9]. Наведені вище приклади чудово ілюструють цю думку. Ми також погоджуємося з автором.

Однак варто розповісти й про інші форми організації допомоги людям з мовленнєвими порушеннями в частині Русі.

При вивченні літературних джерел [6] про життя слов'ян до XVIII ст. не вдалося знайти прямих вказівок на суспільне становище дітей з порушеннями мовлення і про можливі форми організації допомоги для них. Однак за деякими джерелами, можна припустити, що діти з тяжкими порушеннями мовлення належали до числа «убогих» (тобто таких, які позбавлені покровительства Бога), як і сліпі, глухі, розумово- та фізично неповноцінні діти (А. Басова, О. Дьячков, А. Доброва, Х. Замський, М. Ярмаченко), і зневажалися, в першу чергу, монастирями і церквою, – пише В. Селиверстов.

Однак з X ст. на Русі за церквою офіційно було закріплено функцію громадського піклування про нездолених. Десята частина прибутків відраховувалась скарбницею духовенству для організації притулків та богоділень («убожниць»).

У літературі [1, 6] є відомості з літописів про організацію при деяких монастирях таких притулків. Зокрема, при Києво-Печорському (тоді ще) монастирі в XI ст. був великий будинок для убогих та сиріт. Особи з порушеннями мовлення, у тому числі й заїкуваті, теж підлягали під цю категорію населення. Пізніше в XVI -XVIII ст. подібні будинки були відкриті в Новгороді, Пскові, Москві, Ростові, Смоленську та інших містах.

Та необхідно відзначити й не дуже приємні факти в історії. Незважаючи на те, що для слов'янських держав більше, ніж для яких інших держав світу, характерно було в цілому гуманне ставлення до убогих, у той же час ці ж самі убогі (а в їх числі й особи з вадами слуху, зору, мовлення, інтелекту) піддавалися звичайній експлуатації, представляючи для монастирів дармову робочу силу.

З цього приводу А. Басова зазначає: «Таке собі «милосердя» монастирів мало також деякий сугубо матеріал зміст. Убогі діти, з одного боку, викликали глибоку жалість населення і сприяли додатковому припливу пожертвувань. З іншого – за стінами монастирів, в години відсутності відвідувачів, убогі діти піддавалися звичайнісінькій експлуатації і важко працювали, заробляючи собі поїсти» [5, С. 34].

Тож, підводячи підсумки про період Русі IX – XVI ст., можна говорити про те, що незважаючи на вміння розрізняти різні мовленнєві порушення, стародавні слов'яни не мали загальноприйнятих і чітких термінів-визначень цих розладів. Терміни-визначення створювалися в народі за принципом опису дефекту або по співзвучності з ним. Самі ж розлади мовлення прирівнювалися до хвороб та недуг, посланим на людину вищими силами або злим духом чи злими людьми. Тому подолання і лікування порушень (тут ми говоримо й про заїкання) було пов'язане з забобонами, обрядовими ритуалами, заклинаннями, знахарством. Не полегшувало долю логопатів і перебування в богодільнях при церквах та монастирях. Ні логопедичної, ні психологічної допомоги вони там не отримували, а просто нещадно фізично експлуатувалися як безкоштовна робоча сила.

Перша слов'янська медична література (лікувальники, травники), що відображала накопичений в народі багатовіковий досвід спостережень за різною дією сил природи на організм людини і ввібрала досвід лікарів Стародавнього Сходу, також носила сліди «забобонних пережитків і грубого невігластва», але саме в них зустрічаються перші спроби диференційовано підійти до лікування різних розладів мовлення та слуху та деякі дійсно корисні поради в цьому відношенні.

Суспільне становище на Русі дітей з тяжкими порушеннями мовлення визначалося ставленням до них як до «убогих», і допомога їм обмежувалася рамками благочинності з боку духовенства і окремих приватних осіб.

Література

1. Глебовский В. А. Древние педагогические писатели в биографиях и образцах / В. А. Глебовский // – СПб, 1903. – С. 96-112.
2. Даль В. И. Толковый словарь живого великорусского языка / В. И. Даль // . – СПб., М., 1912-13
3. Либманн А. Патология и терапия заикания и косноязычия /А. Либман. (СПб. – 1901)// Хрестоматия по логопедии (извлечения и тексты). Учебное пособие для студентов высших и средних учебных заведений: В 2 тт. Т.1 / Под ред. Л.С.Волковой и В.И.Селиверстова. - М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1997. – 560 с.: ил.
4. Плеханов Л.А. Заикание время не лечит /Л. А. Плеханов.// статья в газете «На здоровье» — вып. № 9 (154) за июнь 2008. - С.1
5. Селиверстов В.И. История логопедии. Медико-педагогические основы: Учебное пособие для вузов. / В. И. Селиверстов // — М.: Академический Проект, 2003. — 384с. — (Gaudeamus)
6. Соколовский М. К. Благотворительность в древней Руси / М. К. Соколовский// . — 1901, — № 6. — С. 7-14.

References

1. Glebovskij V. A. Drevnie pedagogicheskie pisateli v biografijah i obrazcah / V. A. Glebovskij // -- SPb, 1903. -- P. 96-112. 2. Dal' V. I. Tolkovyj slovar' zhivogo velikorusskogo jazyka / V. I. Dal' // -- SPb., M., 1912-13. 3. Libmann A. Patologija i terapija zaikanija i kosnojazyčija /A. Libman. (SPb. – 1901)// Hrestomatija po logopedii (izvlečenija i teksty). Uchebnoe posobie dlja studentov vysshih i srednih uchebnyh zavedenij: V 2 tt. T.I / Pod red. L.S.Volkovoj i V.I.Seliverstova. - M.: Gumanit. izd. centr VLADOC, 1997. – 560 p.: il. 4. Plehanov L.A. Zaikanie vremja ne lechit /L. A. Plehanov.// stat'ja v gazete «Na zdorov'e» — vyp. № 9 (154) za ijun' 2008. - P.1 5. Seliverstov V.I. Istorija logopedii. Mediko-pedagogicheskie osnovy: Uchebnoe posobie dlja vuzov. / V. I. Seliverstov // — M.: Akademicheskij Proekt, 2003. — 384p. — (Gaudeamus) 6.Sokolovskij M. K. Blagotvoritel'nost' v drevnej Rusi / M. K. Sokolovskij//. — 1901, — № 6. -- P. 7-14.

Козинець О. В. Перші згадки про заїкання та шляхи його подолання на Русі (IX — XVI ст.)

У статті розглядається проблема лікування та корекції заїкання за часів Древньої Русі. Здійснено аналіз тогочасних методів лікування заїкання. У статті зазначаються причини, які можуть призводити до заїкання, вказується актуальність сучасного комплексного підходу до подолання цього порушення. Також висвітлюються погляди про те, як лікували розлади слуху, голосу, німоту та заїкання в Древній Русі. Наводяться приклади лікування цього недугу з травників, лікарських порадників, які в більшості своїй були скомпільовані з перекладних творів Гіппократа, Аристотеля, Галена, Авіценни.

У статті йде мова про те, що стародавні слов'яни не розрізняли різні мовленнєві порушення, не мали загальноприйнятих і чітких термінів-визначень цих розладів, а терміни-визначення створювали за принципом опису дефекту або по співзвучності з ним. Описується те, що самі ж розлади мовлення прирівнювалися до хвороб та недуг, посланим на людину вищими силами або злим духом чи злими людьми. Тому подолання і лікування порушень (це стосується і заїкання) було пов'язане з забобонами, обрядовими ритуалами, заклинаннями, знахарством. Не полегшувало долю заїкуватих і перебування в богодільнях при церквах та монастирях. Загалом на Русі було гуманне ставлення до убогих, у той же час ці ж самі убогі (а в їх числі й особи з вадами слуху, зору, мовлення, інтелекту) піддавалися звичайній експлуатації, представляючи для монастирів дармову робочу силу.

Ключові слова: заїкання, убогі діти, богодільні, травники, лікарські порадники, опис мовленнєвої термінології, терміни-визначення, слов'яни, Древня Русь.

Козинець А.В. Первые упоминания о заикании и пути его преодоления на Руси (IX - XVI вв .)

В статье рассматривается проблема лечения и коррекции заикания во времена Древней Руси. Осуществлен анализ тогдашних методов лечения заикания. В статье перечислены причины, которые могут приводить к заиканию, указывается актуальность современного комплексного подхода к преодолению этого нарушения. Также освещаются взгляды о том, как лечили расстройства слуха, голоса, немоту и заикание в Древней Руси. Приводятся примеры лечения этого недуга из травников, лечебников, которые в большинстве своем были скопированы из переводных произведений Гиппократ, Аристотеля, Галена, Авиценны.

В статье идет речь о том, что древние славяне не различали различные речевые нарушения, не имели общепринятых и четких терминов определенной этих расстройств, а слова-определения создавали по принципу описания дефекта или по созвучию с ним. Описывается, что сами расстройства речи приравнивались к болезням и недугам, посланным на человека высшими силами или злым духом или злыми людьми. Поэтому преодоление и лечения нарушений (это касается и заикания) было связано с предрассудками, обрядовыми ритуалами, заклинаниями, знахарством. Не облегчало судьбу заикающихся и пребывание в богадельнях при церквях и монастырях. На Руси было гуманное отношение к бедным, но в то же время эти же убогие (а в их числе и лица с нарушениями слуха, зрения, речи, интеллекта) подвергались обычной эксплуатации, представляя для монастырей дармовую рабочую силу.

Ключевые слова: заикание, убогие дети, богадельни, травники, лечебники, описание речевой терминологии, термины-определения, славяне, Древняя Русь.

Kozynets O. V. The first mention of stuttering and ways to overcome it in Russ (IX - XVI century).

The paper addresses the problem of the treatment and correction of stuttering during ancient. The analysis of contemporary treatments for stuttering. The article indicated the reasons which can cause stuttering indicates the relevance of contemporary integrated approach to overcoming this disorder. Also highlights the views of how treating disorders of hearing, voice, mutism and stuttering in ancient Rus. Examples of the treatment of this disease with herbalists, medical advisers, most of which were compiled from the translated works of Hippocrates, Aristotle, Galen, Avicenna.

The article refers to the fact that ancient Slavs had no common and clear definitions of these terms, disorders, and the terms, definitions created on a description of the defect or in harmony with it. Describes what speech disorders themselves equal to the diseases and ailments that are sent to the person higher powers or evil spirit or evil people. The elimination and treatment of (this applies to stuttering) was associated with superstition and ritual rituals, spells, quackery. No stuttering lot easier and stay in hospice in churches and monasteries. Often people with hearing, vision, speech, and intelligence were normal operation, representing monasteries for gratuitous labor.

Keywords: stuttering, poor children, hospice, herbalists, drug counsellors, speech terminology description, terms, definitions, Slavs Ancient Rus.

Стаття надійшла до редакції 27.10.2013 р.

Статтю прийнято до друку 02.11.2013 р.

Рецензент: д.п.н., акад. Синьов В.М.